

PAM

Arkesi tärkeimmät vaalit 13.4.

PAMin tavoitteet alue- ja kuntavaaleissa 2025

YHTEISET TEEMAT KUNTA- JA ALUEVAALEISSA	4
Toimeentulo – kuntien ja hyvinvointialueiden keräämät maksut	5
Vastuullisuutta hankintoihin	7
KUNTAVAALITEEMAT	8
Vuorohoitoa tarvitseville	9
Tasa-arvoa kokonaiskoulupäivällä	10
Koulutuksesta kasvun mahdollisuudet	11
Liikenne, asuminen, elinkeinot, matkailu	12
Viihtyisät asuinympäristöt ja asumisen kalleus kuriin	13
Joukkoliikennettä kehitettävä	15
Matkailusta elinvoimaa	16
Kaikille työttömille oikeus tarvitsemiinsa työllisyyspalveluihin	17
ALUEVAALITEEMAT	19
Kun on hätä, sotepalvelut ovat lähellä	20
Työttömien terveyspalveluilla luodaan parempia työllisyyspalveluita	22

Vaalipäivä 13.4.

Ennakkoäänestys Suomessa 2.-8.4.
ja ulkomailla 2.-5.4.

On parempi vaikuttaa elinympäristön epäkohtiin kuin vain puhua niistä

HYVÄSSÄ KUNNASSA palvelualojen työntekijät voivat elää hyvää elämää. He voivat käydä töissä, asua ja harrastaa. Jos heillä on lapsia, nämä saavat hoitopaikan, hyvän koulun ja mahdollisuuden kehittyä harrastuksissa.

Hyvinvointialueen vastuulla on huolehtia siitä, että sosiaali- ja terveyspalvelut ovat saavutettavissa silloin, kun niihin on tarve päästä. Palvelualojen työntekijöiden on päästävä palveluiden piiriin, huolimatta epäsäännöllisistä työajoista.

Toimeentulon epävarmuus ja vaikeudet korostavat yhteiskunnan turvaverkkojen merkitystä ja siksi niiden ja palveluiden tarjoaman avun ja tuen on oltava kaikkien aidosti saavutettavissa. Kuntien ja hyvinvointialueiden on pystyttävä edistämään omalta osaltaan sitä, että ihmisten rahat riittävät elämiseen.

Kunnat ja hyvinvointialueet ovat olemassa asukkaitaan varten. Kuntien ja hyvinvointialueiden palveluiden on toimittava ihmisten ehdoilla.

KUNNAT JA HYVINVOINTIALUEET VASTAAVAT PERUSPALVELUISTA.

Kunnat vastaavat siitä, kuinka koulut ja päiväkodit toimivat, miten kulttuuri- ja nuoriso- ja kirjastopalvelut järjestetään. Ne vastaavat maankäytöstä ja kaupunki-suunnittelusta ja huolehtivat jätehuollosta ja ympäristöpalveluista sekä työllisyyspalveluiden toimivuudesta. Hyvinvointialueet vastaavat siitä, pääsevätkö lapset neuvolaan ja nuoret kouluterveydenhuoltoon. Siitä miten terveyspalvelut järjestetään ja missä, sekä siitä miten ennaltaehkäisevät palvelut toimivat. Kunnat ja hyvinvointialueet voivat ratkaisullaan vaikuttaa merkittävästä elinympäristöön, alueellisen työllisyyskehitykseen ja yleiseen elinvoimaan.

Julkisesti tuotettujen palveluiden on oltava laadukkaita, toimivia ja kaikkien ulottuvilla. Ihmisten yhä useammin tekemä vaihteleva työaika ja kuntien virka-ajat sopivat huonosti yhteen.

Kuntien ja hyvinvointialueiden palvelut eivät synny tyhjästä. Niistä tekevät päätöksiä vaaleilla valitut ihmiset ja niitä rahoitetaan verorahoilla ja palvelumaksuilla.

PALJON ON KIINNI SIITÄ, kenet vaaleissa valitaan päätöksiä tekemään ja siitä, miten he pitävät huolen ihmisten hyvinvoinnista ja kunnan ja yritysten elinvoimasta.

Huhtikuussa pidettävissä vaaleissa jokaisella on käytössään pala valtaa.

Vaaleissa valtaa on jaettu kaikille yhtä paljon. Köyhän ääni vaikuttaa samalla painolla kuin rikkaan, nuoren yhtä paljon kuin ikääntyneen. Voi sanoa, että vaaleissa heikoimman ääni on voimakkaimmillaan.

Liian harva käyttää saamaansa palaa vallasta. Kun sen palan saa, se kannattaa käyttää. On parempi vaikuttaa elinympäristön epäkohtiin kuin vain puhua niistä.

KÄYTÄ SIIS SINULLE ANNETTU VALTA – ÄÄNESTÄ!

YHTEISET TEEMAT KUNTA- JA ALUEVAALEISSA

Toimeentulo – kuntien ja hyvinvointialueiden keräämät maksut

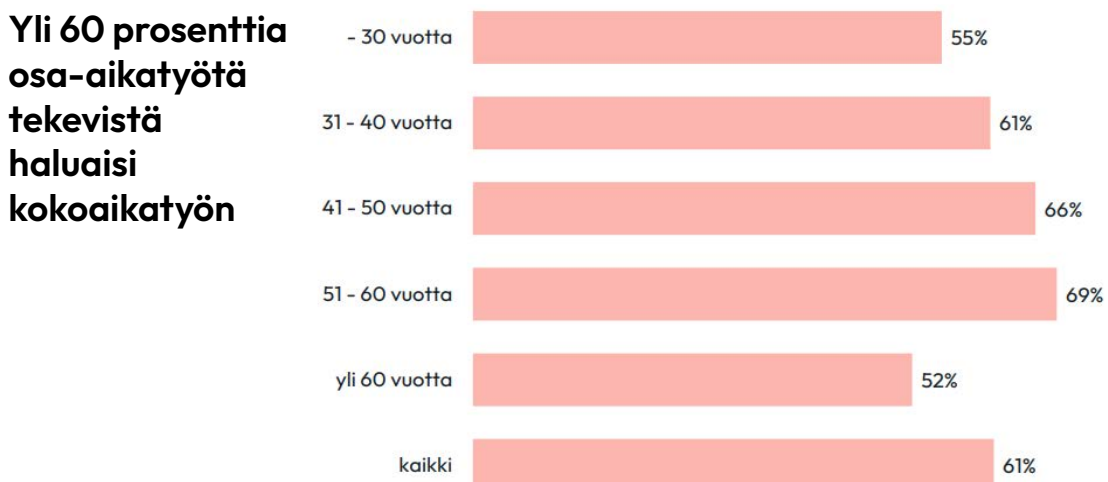
KUNNISSA JA HYVINVOINTIALUEILLA on otettava nykyistä paremmin huomioon se ihmisjoukko, jonka harteille vastuu ympäri vuorokauden toimivan yhteiskunnan pyörittämisestä jää. Työntekijän oletetaan toimeentulonsa hankkimiseksi kykenevän suoriutumaan työpaikalle lyhyellä varoitusajalla. Vastavuoroisesti yhteiskunnan – kuntien ja hyvinvointialueiden – olisi tehtävä se mahdollisimman helpoksi. Sen pitäisi näkyä palvelutarjonnassa – esimerkiksi aukioloajoissa, palvelupaikkojen sijoitteluissa ja julkisen liikenteen vuorosuunnittelussa.

Työn osa-aikaisuus ja työsuhteisen sirpaloituminen määrittelevät myös käteen jäävän palkan suuruutta. Kaikki eivät tee osa-aikatyötä mielellään. Usein palveluilla työskennellään vuodesta toiseen osa-aikatyössä toiveissa saada koko-aikaista työtä. Työn epäsäännöllisyys ja pätkätyöt vaikeuttavat elämän suunnittelua ja työtuntimäärien jäädessä vähäisiksi myös siitä saadut ansiot jäävät pieniksi.

MATALAPALKKAISTEN PALVELUALOJEN kokoaikaisten työntekijöiden mediaaniansiot ovat alle 70 prosenttia yksityisen sektorin palkansaajien mediaaniansiosta. Valtaosa kokoaikaisestikin työskentelevistä PAMin jäsenistä saa erinäisine lisineen palkkaa alle 2500 euroa kuukaudessa. Lisäksi merkittävä osa palvelualojen palkansaajista työskentelee osa-aikaisesti. Esimerkiksi vähittäiskaupassa osa-aikaisten palkansaajien osuus on 45 prosenttia. Kun toimeentulo on niukkaa, kaikilla tekijöillä, esimerkiksi palveluista maksettavalla hinnalla, on merkitystä.

Kunnissa ja hyvinvointialueella on pidettävä huoli siitä, että niiden keräämät erilaiset maksut pysyvät kohtuullisina. Palvelumaksuista päätettäessä hinta ei saa muodostua sellaiseksi, että se estää palvelun käytön. Tammikuussa voimaan tulleen sosiaali- ja terveystalouden potilasmaksujen nostaminen vaikuttaa kaikista voimakkaammin matalapalkkaisten henkilöiden maksukykyyn. Myös joukkoliikenteen hinnoilla, vapaa-aika- ja kulttuuripalvelujen käyntimaksuilla ja esimerkiksi yhdistyksiltä perittävien tilojen vuokrilla on lopulta merkitystä sille, miten pienituloiset voivat käyttää palveluja ja osallistua.

PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE – PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE

Vastentahtoisen osa-aikatyön osuus kaikista osa-aikaisista ikäryhmittäin
Lähde: PAMin jäsenkysely 2024

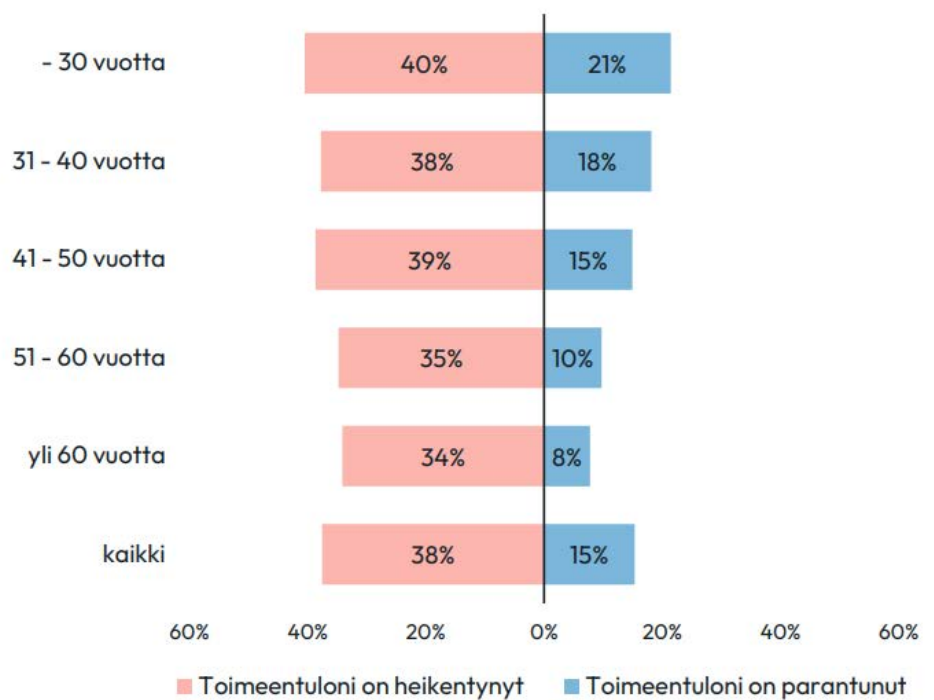
Kokoaikaisen PAMilaisen
bruttopalkka keskimäärin
2520 €/kk

Osa-aikaisen PAMilaisen
bruttopalkka keskimäärin
1769 €/kk

PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE – PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE

Nuoret ovat taloudellisesti tiukoilla

Onko toimeentulosi viimeisen 12 kuukauden aikana muuttunut? Lähde: PAMin jäsenkysely 2024

Vastuullisuutta hankintoihin

KUNNISSA JA HYVINVOINTIALUEILLA tehdään suuri määrä julkisia hankintoja. Kunnissa ja hyvinvointialueilla teettämiä hankintoja ovat esimerkiksi tavara-, palvelu- ja rakennusurakkahankinnat. Kuntien on kilpailutettava ne palvelut, joita ne eivät tuota itse tai tee yhteistyössä muiden kuntien kanssa. Hankintoja voivat olla myös esimerkiksi siivous, ruokapalvelut ja vahtimestaripalvelut.

Jos hankinta hoidetaan hyvin, voidaan parantaa palvelujen laatua ja säästää asukkaiden rahaa. Sillä voidaan vaikuttaa työllisyyteen. Tämä kaikki edellyttää kuitenkin tahtoa ja osaamista hoitaa kilpailutukset hyvin. Hankinnan ei pitäisi olla vain teknistä halvimman tarjouksen valintaa, vaan siinä pitäisi ottaa suunnitelmallisesti käyttöön laadullisia kriteerejä.

Laadukkaasti tuotetun palvelun takana on aina riittävä määrä ihmisiä ja työntekijöitä. Kunnan ja hyvinvointialueen on valvottava, että työntekijöillä on asialliset työolot ja heihin noudatetaan kyseistä työtä koskevaa työehtosopimusta. Tämän pitäisi olla itsestäänselvyys, mutta niin ei käytännössä ole.

PALVELUALAT OVAT USEIN ensimmäinen työpaikka muualta Suomeen muuttaneelle, mutta valitettavasti maahanmuuttajataustaiset työntekijät ovat muita suuremmassa vaarassa kohdata epäasiallista kohtelua, palkkojen polkemista ja muita epäkohtia. Tämä koskee myös töitä, joissa perimmäisenä maksajana ovat kunnat ja hyvinvointialueet – eli me veronmaksajat. Se on sietämätöntä.

Vastuullisuus ja eettisyys on huomioitava myös tavarahankinnoissa. Jokaisen tavaran takana on aina ihminen ja tavaran tuotantoketju raaka-aineista valmiisiin tuotteisiin vaikuttaa aina jollain lailla ympäristöönsä – joko Suomessa tai muualla maailmassa.

VASTUULLISUUS HANKINNOISSA ON TÄRKEÄÄ ja siksi siitä pitää huolehtia koko hankintaketjun läpi. Siinä ei saa esiintyä työperäistä hyväksikäyttöä eikä muuta harmaata taloutta.

- ➔ Kuntien ja hyvinvointialueen hankintaosaamista on parannettava ja hankintaa tehtävä suunnitelmallisemmin.
- ➔ Kuntien ja hyvinvointialueen on varmistettava myös valvonnan toiminta.
- ➔ Huomiota on kiinnitettävä hinnan ohella laatuun sekä hankintojen ympäristölliseen, sosiaaliseen ja taloudelliseen kestävyys.
- ➔ Hyvä kunta ja hyvinvointialue ei ulkoista työnantajavastuutaan vaan kantaa huolta myös palveluntarjoajan työntekijöistä. Hankintasopimuksen erityisehdoksi tulee aina ottaa mukaan asianomaisen työehtosopimuksen noudattaminen.
- ➔ Periaatteena pitää olla: ei työehtosopimusta – ei hankintasopimusta.

KUNTAVAALITEEMAT

Vuorohoitoa tarvitseville

MONESSA KUNNASSA on pula päiväkodeista, jotka tarjoavat riittäviä aukiolo-aikoja eri vuorokaudenaikoina työskentelevien vanhempien lapsille. Siksi tarvitaan muutoksia varhaiskasvatuksen järjestelyihin. Vanhempien epäsäännöllinen työ-aika ei ole vain päiväkotikäisten lasten kannalta haasteellista. Se on sitä myös alakoululaisille, jotka saattavat joutua viettämään pitkiä aikoja yksin, kun perheen vanhempi tai vanhemmat tekevät työtä iltaisin ja öisin.

Varhaiskasvatus ei saa olla vain lasten säilytyspaikka, vaan sen on tuettava monipuolisesti kaikkien lasten kehitystä. Se lisää tasa-arvoa. Jos lapsen hoitoajat ajoittuvat usein ilta- ja yöaikaan, hän on vaarassa jäädä vaille varhaiskasvatuksen oppimista tukevaa toimintaa. Lasten ei tietenkään pidä tulla kohdelluksi eri tavoin sen perusteella, missä heidän vanhempansa ovat töissä.

HYVIN TOIMIVA VARHAISKASVATUS takaa vanhemmille mahdollisuuden osallistua työelämään ilman huolta lapsen pärjäämisestä. Hyvin toimiva ja joustavasti järjestetty varhaiskasvatus tukee tavoitetta työllisyysasteen nostamisesta. Mahdollisuus tehdä lyhyitäkin keikkoja pitää osaltaan yllä vanhempien työmarkkina-kelpoisuutta. Varhaiskasvatusmaksujen pitäisi toimia niin, että niistä ei muodostu esteitä työmarkkinoille siirtymiselle.

- ➔ Kaikkien sitä tarvitsevien lasten on saatava paikka vuorohoitoon. Oikeus on laajennettava myös pieniin koululaisiin.
- ➔ Hoitopaikan pitäisi sijaita kohtuullisen matkan päästä kotoa tai vanhempien työpaikasta. Se helpottaa työn ja perheen arjen yhteensovittamista.
- ➔ Varhaiskasvatuksen laatu on turvattava riittävällä ja osaavalla henkilökunnalla.
- ➔ Pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa on pidettävä huoli siitä, että hoitoajoista riippumatta kaikki lapset saavat mahdollisimman tasaveroisesti opetusta ja kasvatusta.
- ➔ Varhaiskasvatuksen maksujärjestelmien on otettava mahdollisimman hyvin huomioon perheen maksukyky ja hoidon tarve. Esimerkiksi tuntiveloitukseen perustuvista kokeiluista saatuja kokemuksia on hyödynnettävä.

Tasa-arvoa kokonaiskoulupäivällä

TYÖELÄMÄN AIHEUTTAMA KUORMITUS vaikuttaa väistämättä myös arkeen työn ulkopuolella. Siksi kunnissa on huolehdittava, että ihmisten hyvinvointia, yhteisöllisyyttä ja ihmissuhteita edistäviä harrastusmahdollisuuksia on kaikkien käytössä. Epäsäännöllisinä aikoina tehtävä työ vaikeuttaa paitsi tekijänsä myös tämän mahdollisten lasten osallistumista säännöllisiin harrastuksiin.

Työelämä vaatii uusien asioiden oppimista ja taitojen ylläpitämistä. Epäsäännöllinen työaika vaikeuttaa usein tätäkin, sillä aikuisopiskelu ja harrastukset järjestetään tyypillisesti aikoina, jotka eivät ole mahdollisia epäsäännölliseen aikaan töitä tekeville. Tämä luo epätasa-arvoa niin lasten kuin aikuistenkin elämään.

PIENTEN LASTEN PERHEIDEN tukemiseksi on pyrittävä toteuttamaan kokonaiskoulupäivä. Sen tavoitteena on yhdistää koulupäivään opiskelua, lepoa ja harrastusmahdollisuuksia. Sen myötä pienillä koululaisilla olisi turvallisemmat aamut ja iltapäivät. Onnistuessaan se vähentää lasten yksin vietettyä aikaa ja parhaimmillaan lisää perheille yhteistä aikaa.

Alaluokkalaisten olisi voitava mennä kouluun jo aamulla ennen tuntien alkamista ja koulupäivän jälkeen kouluissa olisi oltava tarjolla mahdollisuuksia harrastaa tavoitteellisesti. Koulutilat tulisivat näin tehokkaammin käyttöön ja lasten keskinäinen tasa-arvo lisääntyä, kun kaikilla lapsilla on mahdollisuus harrastukseen.

Meidän mielestämme kunnissa pitää löytää erilaisia tapoja laajentaa palvelutarjontaa. Järjestöt, musiikkiopistot, urheiluseurat, nuorisotoimi voisivat kaikki olla osa ratkaisua. Kansalais- ja työväenopistojen olisi kehitettävä ajasta ja paikasta riippumattomia opiskelu- ja harrastusmahdollisuuksia. Olennaista on pitää huolta siitä, että myös epäsäännöllistä työtä tekevilla ja heidän lapsillaan olisi mahdollisuus harrastukseen.

KUNNISSA PÄÄTETÄÄN myös koulujen loma-ajoista. Näissä päätöksissä on mielestämme pystyttävä ottamaan huomioon työelämän vaatimukset ja se, etteivät pitkät lomat ole kaikkien ulottuvilla. Siksi monen lapsen ja vanhemman loma-aikaa helpottaa kuntien järjestämä maksuttomat puistoruokailut, leiri-, päiväleiri- ja muu harrastetoiminta, jotka tulisi sisällyttää kunnan peruspalveluihin.

- ➔ Kokonaiskoulupäivä toteutettava.
- ➔ Kuntien sivistys-, vapaa-aika-, kulttuuri- ja liikuntatoimien on kehitettävä omia palvelujaan ja rohkaistava myös järjestöjä tarjoamaan mahdollisuuksia harrastuksiin ja itsensä kehittämiseen eri vuorokauden aikoihin.
- ➔ Koulujen loma-aikoina järjestettävä harrastus- ja leiritoimintaa sekä maksuton puistoruokailu on sisällytettävä kuntien peruspalveluihin.

Koulutuksesta kasvun mahdollisuudet

KOULUTUS ANTAA ihmisille mahdollisuuden kehittyä, kokea onnistumista ja oppia aina uutta. Työelämä muuttuu koko ajan ja vaatii jatkuvasti enemmän osaamista.

Palvelualojen koulutusta tapahtuu kaikilla koulutusasteilla, mutta päävastuu koulutuksesta on ammatillisilla oppilaitoksilla ja ammattikorkeakouluilla. Ne taas ovat yleensä kuntien ja kuntayhtymien omistuksessa.

Kuntien olisi omistajaohjauksella osaltaan vaikutettava siihen, että oppilaitokset ja alueen työelämä tekisivät enemmän yhteistyötä. Siitä hyötyisivät kaikki. Valmistuvat opiskelijat työllistyisivät, yritykset saisivat työvoimaa ja siten uuden kasvun mahdollisuuksia ja kunnan elinvoimaisuus paranisi.

OPPIVELVOLLISTEN KOULUTTAMISEN lisäksi on panostettava aikuiskoulutukseen. Pienenevien nuorisoiäluokkien määrä ei riitä korvaamaan edes eläkepoistumaa, saati palvelualojen lisätyövoiman tarvetta. Ammatillisten oppilaitosten olisikin tarjottava riittävästi työikäisille suunnattuja opintoja, joiden avulla aikuisopiskelija voi päivittää osaamistaan tai vaihtaa alaa. Erityisen tärkeää tämä on nyt, kun maan hallitus on kohdistanut yli 120 miljoonan euron leikkaukset ammatilliseen aikuiskoulutukseen. Kuntatasolla on mahdollista pehmentää leikkauksien vaikutuksia ja varmistaa, että alanvaihto ja osaamisen kehittäminen onnistuu hallituksen leikkauksista huolimatta ja alueen yrityksille riittää osaavaa työvoimaa.

Työllisyyspalveluiden siirryttyä kuntien vastuulle vuoden 2025 alussa korostuu työnhakijoiden työllistymistä edistävien osaamistarpeiden tyydyttämisessä alueellinen yhteistyö. Työvoiman ammatillista liikkuvuutta alueilla voidaan edistää myös koulutustarjonnalla. Työllisyyspalveluiden, oppilaitosten ja alueen työelämän on tehtävä tiivistä yhteistyötä, jotta työnhakijoille voidaan tarjota koulutusta, jolle on alueen työmarkkinoilla kysyntää.

Monet maahanmuuttajat työllistyvät ensimmäisiksi palvelualueille, ja maahanmuuttajilla on olennainen rooli monien kuntapalvelujen toteuttamisessa. Heidän oikeudenmukaiseen kohteluun ja kotouttamiseen suomalaisen yhteiskunnan ja työelämän täysvaltaisiksi jäseniksi on kiinnitettävä erityistä huomiota.

MYÖS OPPISOPIMUSKOULUTUKSEEN on panostettava ja täydennyskoulutusjärjestelmää on kehitettävä niin, että työttömäksi jääneet voivat kouluttautua uudelleen päästäkseen nopeasti takaisin työelämään.

- ➔ Omistajaohjauksella on vaikutettava oppilaitosten ja alueen työelämän yhteistyön lisäämiseksi.
- ➔ Ammatillisten oppilaitosten on varmistettava, että ne tarjoavat riittävästi työelämässä oleville suunnattuja opintoja, joita voi suorittaa joustavasti työn ohessa.
- ➔ Kuntien omistamien kansalais- ja työväenopistojen on tarjottava esimerkiksi perusdigitaitoja aikoina ja tavoilla, jotka sopivat epätyypillisten työaikojen tekijöille.

MAAHANMUUTTAJAT, jotka puhuvat huonosti suomea tai ruotsia, ovat usein heikommassa neuvotteluasemassa työnantajaansa nähden. He tuntevat huonosti suomalaista työelämää eivätkä he useinkaan uskalla nostaa epäkohtia esille työpaikan menettämisen pelossa.

Siksi kotoutumisen ja työelämään nopeasti kiinnittymisen kannalta on tärkeää, että kunnissa luodaan mahdollisuuksia edistää nopeaa kielikoulutusta unohtamatta tietouden lisäämistä suomalaisesta yhteiskunnasta ja työmarkkinoista.

- ➔ Myös kuntien omistamat kansalais- ja työväenopistot voivat tarjota esimerkiksi perusdigitaatioita ja kielikoulutusta maahanmuuttajille.
- ➔ Kuntien kotouttamistoimenpiteissä on huomioitava yksilöllisesti ihmisten tarpeet kielitaidon ja ammatillisten osaamistaitojen parantamiseksi sekä vahvistettava yhteiskunnallisen tiedon ja osaamisen karttumista.
- ➔ Kuntien on määrätietoisesti työskenneltävä kaikenlaisen rasmin kitkemiseksi ja oltava mukana edistämässä kaikki ihmiset tasavertaisesti huomioonottavaa kulttuuria kunnan palveluissa ja toiminnoissa.

Liikenne, asuminen, elinkeinot, matkailu

KUNNALLA ON VALTA itse vaikuttaa siihen, kuinka paljon siellä panostetaan talouteen, yritysten toimintaedellytyksiin, koulutukseen tai työllisyyteen. Se kuinka kiinnostavaksi elinympäristöksi kunta koetaan ja kuinka tehokkaaksi tai verkostoituneeksi toimintaympäristöksi kunnan maine muodostuu, on avainasemassa kunnan menestymisen, verotulojen kasvun ja niiden kautta asukkaiden paremman viihtymisen kannalta.

Paikallisilla palveluilla on olennainen vaikutus paikkakunnalla asuvien viihtyvyyteen sekä yritysten mahdollisuuteen työllistää kunnallisveroa maksavia kuntalaisia. Paikallisuuden suosiminen, kaupungin vahvuuksien esilletuominen sekä tehokas toimintaympäristö tukevat kaupungin kehittymistä ja alueellisten palveluiden laatua.

Viihtyisät asuinympäristöt ja asumisen kalleus kuriin

JOKAISELLA on oltava koti.

Asuminen on suurin yksittäinen kuluerä monille palvelualojen työntekijälle. Asumisen kustannukset vievät palvelualojen työntekijöiltä tyypillisesti yli kolmanneksen käteen jäävästä tulosta. Isoissa kaupungeissa ja kasvukeskuksissa tämä osuus on pahimmillaan jopa 60 prosenttia.

Vapaaehtoinen asuntotuotanto romahti tuotanto- ja korkokustannusten kasvun myötä vuonna 2023 ja väheni ennakkotietojen mukaan entisestään vuonna 2024. Asuntotuotannon kuihtumisen myötä uhkana on, että etenkin kasvukeskusten markkinavuokrat kääntyvät talouden elpyessä jälleen jyrkkään kasvuun.

Asumisen korkeat kulut ovat aiheuttaneet sen, että asumistukea saavien palkansaajien määrä on kasvanut viime vuosina merkittävästi. Lisäksi asumistukeen kuluvalta hallituskaudella tehdyt leikkaukset ovat heikentäneet erityisesti pienituloisten työssäkäyvien tilannetta, sillä heidän kohdallaan toimeentulotuki ei tyypillisesti kompensoi asumistuen vähenemistä.

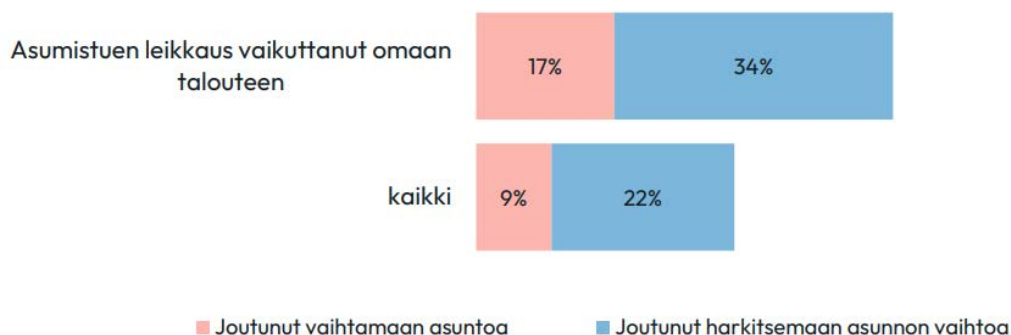
Työssäkäyvien köyhyysriskit kasautuvat monella mittapuulla palvelualojen työntekijöille. Kunnissa on edistettävä sitä, että jokaisella on mahdollisuus kohtuuhintaiseen asumiseen niin, että asumiskulujen jälkeen rahaa jää myös muihin elämisen tarpeisiin.

Asumiskulujen kaksijakoinen kehitys vaikuttaa jo alueellisesti työvoiman ja työpaikkojen kohtaamiseen. Lähtöpaikkakunnilta mahdollista omistusasuntoa ei saa kaupaksi ja kasvukeskuksissa asumisen hinta on niin korkea, ettei palvelualojen palkoilla pysty asumaan lähellä työpaikkoja. Työmatkat pitenevät, liikenne lisääntyy ja elämänlaatu heikkenee.

Kasvukeskuksissa asuntoja on liian vähän. Se nostaa hintoja ja vuokria. Asuntopula ratkeaa rakentamalla lisää asuntoja.

PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE – PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE

Melkein joka kolmas joutunut vaihtamaan tai harkitsemaan asunnon vaihtoa

Onko joutunut kuluneen vuoden aikana vaihtamaan asuntoa asumisen kalleuden vuoksi.
Lähde: PAMin jäsentutkimus 2024

KUNNISSA TEHTÄVÄT PÄÄTÖKSET kaavoituksesta ja asuntorakentamisen tukemisesta vaikuttavat keskeisesti asuntojen määrään ja laatuun. Kuntien on myös kaavoituksella ja ohjeistuksilla varmistettava, ettei lyhytvuokraus vääristä vuokramarkkinoita. Maan hallituksen päätökset Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen lakkauttamisesta sekä asumisoikeusasuntojen rahoituksen lopetuksesta tarkoittavat, että kuntien vastuu kohtuuhintaisen asumisen mahdollistamisesta kasvaa merkittävästi tulevina vuosina.

Kuntien on pidettävä huoli myös siitä, että kunnan eri alueet kehittyvät tasa-puolisesti. Se merkitsee esimerkiksi huolehtimista siitä, että alueilla on saatavilla palveluita. Samoin on pidettävä huoli, että alueiden sisällä on niin vuokra-, asumisoikeus- kuin omistusasuntojakin. Vanhoista asuinalueista on pidettävä huolta samalla kun rakennetaan uusia.

LISÄKSI ON TÄRKEÄÄ, että kunnan kaavoituksessa painotetaan viheralueiden, kuten puistojen, virkistysalueiden, lähiliikuntapaikkojen ja yhteisöllisten tilojen, suunnittelua. Tämä on erityisen merkityksellistä pienituloisille, joilla ei välttämättä ole taloudellisia mahdollisuuksia matkustaa tai viettää aikaa muualla palautukseen arjen kiireistä. Tavoitteena on luoda ympäristö, joka ei ole vain viihtyisä, vaan myös tukee asukkaiden hyvinvointia ja auttaa heitä jaksamaan paremmin arjessa. Vehreät ja viihtyisät asuinalueet edistävät henkistä hyvinvointia, vähentävät stressiä ja tarjoavat mahdollisuuden nauttia luonnon virkistävästä vaikutuksesta. Viheralueet ja puut ovat välttämätön osa myös ilmastomuutokseen sopeutumista. Viheralueet imevät tulvavesiä ja puut helpottavat kuumien lämpötilojen kestämistä.

- ➔ Kunnissa on pidettävä huoli siitä, että sen alueella on riittävä määrä asuntoja.
- ➔ Kuntien on pidettävä huoli siitä, että kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja ARA tuotettua asuntotuotantoa rakennetaan.
- ➔ Valtion ja kaupunkiseutujen väliset maankäytön, asumisen ja liikenteen seudulliset MAL sopimukset ovat hyviä välineitä pitää huolta hallitusta kasvusta.
- ➔ Kuntien on pidettävä huoli, että sen eri alueet eivät segregoidu.
- ➔ Kuntien vuokra-asuntojen peruskorjauksista on huolehdittava.
- ➔ Kuntien tulee suunnitella jokaiselle asuinalueelle riittävät, monipuoliset ja helposti saavutettavat viheralueet, jotka tarjoavat asukkaille mahdollisuuden viihtyä, rentoutua ja palautua työpäivän jälkeen sekä harrastaa ulkoilua ja yhteisöllistä toimintaa.
- ➔ Kuntien on suunniteltava asuinalueiden välittömään läheisyyteen leikkipuistoja ja lähiliikuntapaikkoja.
- ➔ Kuntien on laadittava lyhytvuokraukseen järkevät pelisäännöt. Kaavoituksella on varmistettava, ettei lyhytvuokraus vääristä vuokramarkkinoita.

Joukkoliikennettä kehitettävä

HUONOSTI TARPEITA PALVELEVA joukkoliikenne vaikeuttaa työmatkoja ja pahimmillaan estää työn vastaanottamista. Siksi joukkoliikenteen vuorosuunnittelussa pitäisi ottaa erilaisten työmatkalaisten tarpeet paremmin huomioon.

Toimiva joukkoliikenne luo edellytyksiä taloudelle ja elinkeinotoiminnalle. Työmatkaliikenteellä on suuri merkitys ilmastontorjunnassa. Joukkoliikenne lisää myös lasten ja nuorten vapausasteita ja mahdollisuuksia käydä itsenäisesti esimerkiksi harrastuksissa. Lisäksi se lisää tasa-arvoa epäsäännöllistä työtä tekevien perheiden lasten ja muiden lasten välillä.

Joukkoliikenteen vuorosuunnittelu vastaa huonosti epäsäännöllistä työaikaa tekevien työntekijöiden tarpeisiin. Varhain aamulla, iltaisin ja öisin työmatkojaan taittava voi huomata, ettei julkinen liikenne kulje tai vaihtoyhteydet ovat huonot. Esimerkiksi syrjäisemmistä kauppakesuksista vuorojen lähtö saattaa olla ajoitettu keskuksen sulkeutumisaikaan, joten asiakkaat pääsevät pois, mutta työntekijät eivät. Maaseutumaisemmillä paikkakunnilla joukkoliikenne taas liikkuu korkeintaan päiväsaikaan ja koulukuljetusten tahdissa.

Joukkoliikenteen kehittämiseksi on etsittävä ennakkoluulottomasti ratkaisuja, joilla erilaiset liikenneinnovaatiot paitsi helpottavat arkea myös luovat itsessään uusia palveluita ja uutta työtä.

- ➔ Kuntien on kehitettävä joukkoliikennettä ympäristö- ja tasa-arvosyistä.
- ➔ Joukkoliikenteen vuorosuunnittelussa otettava huomioon epäsäännöllistä työaikaa tekevien tarpeet.
- ➔ Joukkoliikenteen hinnoittelu on pysyttävä kohtuullisella tasolla, jotta kaikilla on mahdollisuus hyödyntää joukkoliikennettä.

Matkailusta elinvoimaa

MATKAILUN EDISTÄMINEN on kunnille tärkeä, mutta usein aliarvostettu osa elinkeinopolitiikkaa. Matkailu on korkean jalostusasteen työvoimavaltainen ala, joka luo työpaikkoja ja tuo kuntaan verotuloja sekä suoraan että kerrannaisvaikutuksillaan muille toimialoille. Matkailijat käyttävät rahaa majoitukseen, ravintoloihin, kaappoihin ja palveluihin, mikä vahvistaa paikallisia yrityksiä ja lisää alueen elinvoimaa. Lisäksi matkailuun tehtävät investoinnit, kuten infrastruktuurin ja palveluiden parantaminen, hyödyttävät myös paikallisia asukkaita ja kehittävät kunnan elinvoimaa.

Matkailun menestys vaatii kuitenkin pitkäjänteistä panostusta. Tunnettavuutta, uskottavuutta ja houkuttelevuutta ei rakenneta yksittäisillä kampanjoilla, vaan kunnilla on oltava selkeä matkailustrategia. Sen tulisi sisältää investointeja matkailun kehittämiseen, tiivistä yhteistyötä yritysten ja naapurikuntien kanssa sekä sitoutumista sosiaalisesti ja ekologisesti kestävään matkailuun.

OSA MATKAILUALAN TYÖSTÄ on hyvin kausiluonteista ja kunnan on yhdessä matkailualan yritysten kanssa huolehdittava siitä, että kausityöntekijöille on saatavilla kohtuuhintaista asumista. Mikäli kausityöntekijöille ei mahdollisteta asumista kohtuullisen välimatkan päässä työpaikastaan, yritysten on vaikea saada osaavaa työvoimaa ja matkailualan kasvu kärsii.

Viime vuosina lyhytвуokrauksen lisääntyminen on nostanut matkailukohteiden vuokratasoa ja vaikeuttanut erityisesti kausityöntekijöiden asunnon saantia. Siksi kuntien on luotava selkeät pelisäännöt lyhytвуokraukselle. Kaavoituksella on varmistettava, ettei ilmiö vääristä vuokramarkkinoita tai aiheuta epätervettä kilpailua majoitus- ja matkailualalla.

- ➔ Matkailun on oltava olennainen osa kuntien elinkeinopolitiikkaa
- ➔ Kuntien matkailustrategioissa on huomioitava esimerkiksi panostukset matkailun edistämiseen, yhteistyö yritysten ja alueen muiden kuntien kanssa sekä että matkailu on sosiaalisesti ja ekologisesti kestävä.
- ➔ Kuntien on laadittava lyhytвуokraukseen järkevät pelisäännöt. Kaavoituksella on varmistettava, ettei lyhytвуokraus vääristä vuokramarkkinoita tai aiheuta majoitus- ja matkailualan kilpailua vääristävästä tilannetta.

Kaikille työttömille oikeus tarvitsemiinsa työllisyyspalveluihin

TYÖLLISYYSTILANNE SUOMESSA on haastava, ja TEM:n työmarkkinaennuste syksyltä 2024 ennustaa pitkäaikaistyöttömyyden kasvua vuoteen 2026 asti. Vuoden 2025 alussa kunnille siirtyvät työllisyyspalvelut asettavat kuntien, kaupunkien ja työllisyysalueiden vastuulle varmistaa, että jokaisella työttömällä on oikeus laadukkaisiin, oikea-aikaisiin ja tarpeenmukaisiin palveluihin. Nämä palvelut ovat välttämättömiä sekä yksilöiden että yhteiskunnan hyvinvoinnille.

Työllisyysalueiden on tehtävä tiivistä yhteistyötä yritysten kanssa tuodakseen esiin myös piilotyöpaikat ja kehittääkseen koulutusohjelmia, jotka päivittävät työttömien osaamista työelämän tarpeisiin. Näiden ohjelmien avulla työttömät voivat työllistyä suoraan, kun heidän taitonsa vastaavat työmarkkinoiden vaatimuksia. Työllisyyspalveluiden ensisijaisena tehtävänä on ohjata työttömät työllistymään ja ratkaista heidän työmarkkinoille pääsyn esteitä.

Palvelujen on oltava saavutettavia asuinpaikasta ja tilanteesta riippumatta. Työllisyysalueiden välisten rajojen ei tulisi estää palveluiden käyttöä, ja digipalveluja on kehitettävä eri käyttäjäryhmien tarpeet huomioiden. Työllisyyspalveluissa on huomioitava myös ansioturva saavat ja osa-aikatyötä tekevät, sillä vaikka palvelut ovat heille avoinna, heille ei nykyisin tarjota riittävästi heidän tarpeisiinsa vastaavia ratkaisuja. Näin voidaan tukea esimerkiksi uranvaihtoa, lisäkoulutusta ja koko-aikatyön löytämistä vastentahtoisille osa-aikatyöntekijöille.

Monilla yksityisten palveluiden toimialoilla työvoiman suuri vaihtuvuus yrityksissä on tavallista. Ihmiset hakeutuvat uusiin työtilaisuuksiin liikkuen niin ammattialojen kuin alueidenkin välillä. Työntekijöiden ja hakijoiden liikkuvuuden mahdollistamiseksi tulee työllisyysalueiden välinen yhteistyö olla saumatonta.

LAADUKKAAT TYÖLLISYYSPALVELUT huomioivat yksilölliset tarpeet, jotka voivat vaihdella työvoimakoulutuksesta mielenterveys- ja sosiaalipalveluihin. Näiden palvelujen suunnittelu ja toteutus kuuluvat kunta- ja aluepäättäjien vastuulle, ja niiden oikea-aikaisuus sekä saavutettavuus ovat keskeisiä tavoitteiden saavuttamiseksi.

Työllisyyspalveluiden yhdenvertaisuus ja saavutettavuus ovat avainasemassa sekä työttömien hyvinvoinnin että työmarkkinoiden toimivuuden parantamisessa. Takaamalla jokaiselle työttömälle mahdollisuus käyttää tarvitsemiään palveluita rakennamme yhteiskuntaa, jossa jokainen voi osallistua työelämäänsä omien mahdollisuuksiensa mukaan.

- ➔ Jokainen työtön saa oikea-aikaisia, tarpeenmukaisia ja laadukkaita palveluja riippumatta asuinpaikasta tai tilanteesta
- ➔ Tiivistää yhteistyötä yritysten kanssa, jotta piilotyöpaikat saadaan näkyville ja kehitetään koulutusohjelmia, jotka päivittävät työttömien osaamista suoraan yritysten tarpeiden mukaisesti.
- ➔ Huolehtia siitä, että ansioturvaa saaville ja osa-aikatyötä tekeville tarjotaan heidän tarpeisiinsa räätälöityjä palveluja, kuten uranvaihtoon, koulutukseen tai kokoaikatyön löytämiseen liittyvää tukea.
- ➔ Ohjata työttömät kohti työllistymistä sen sijaan, että keskitytään pelkästään palveluihin ohjaamiseen. Tavoitteena on ratkaista konkreettisesti työmarkkinoille pääsyn esteitä.
- ➔ Työllisyyspalveluiden tulee keskinäisellä yhteistyöllä tukea työvoiman ammatillista ja alueellista liikkuvuutta.

ALUEVAALITEEMAT

Kun on hätä, sotepalvelut ovat lähellä

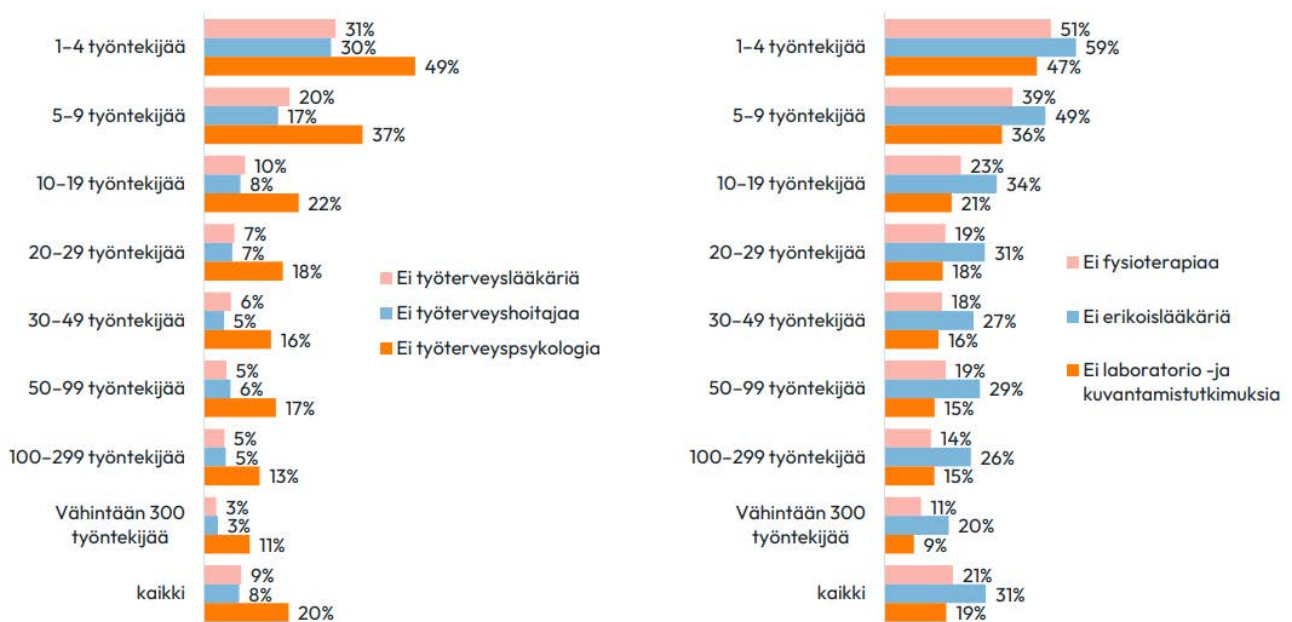
RIITTÄVÄT JA HELPOSTI saavutettavissa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut on taattava kaikille. Vasta reilu kaksi vuotta toiminnassa olevien hyvinvointialueiden toiminnan taustalla on ollut tämän periaatteen turvaaminen.

Hyvinvointialuiden ja Helsingin kaupungin vastuulla on huolehtia kuntalaisten sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestämisestä. Moni hyvinvointialue on viimeisen kahden vuoden aikana kamppailut uuden organisaation rakentamisesta, rahoituksen puutteesta ja toiminnan saattamisesta kestäväälle pohjalle. Viimeisen vuoden aikana yhä useampi pienempi terveysasema on jouduttu sulkemaan. Saatavuuden turvaamiseksi on kehitettävä kiinteiden palvelupisteiden rinnalle liikkuvia palveluita ja etä- ja digipalveluita.

Sosiaali-, perhe- ja terveyspalveluiden saavutettavuuden turvaamisen edellytyksenä on, että aukioloaikoja säädetään nykyistä laajemmin, ja että myös fyysiset terveyspalvelut ovat hyvien liikenneyhteyksien päässä. Kaikkien on päästävä palveluiden piiriin, työajoista riippumatta.

PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE – PAM TUTKII – PAM SELVITTÄÄ – PAM KYSELEE

Mitä työterveyshuollon palveluita ei ole tarjolla - yrityskoon mukaan

Lähde: PAMin jäsenkysely 2024

VÄESTÖN IKÄÄNTYMISEN myötä yhä useammalla työssäkäyvällä on huolehdittavana ikääntyvä omainen. Hyvinvointialueiden kireän taloustilanteen vuoksi ympärivuorokautisen hoidon piiriin on yhä vaikeampi päästä ja yhä huonompikuntoisia henkilöitä on kotona. Tämä rasittaa myös palvelualojen työntekijöitä, joiden on vaikea irrottautua työstään hoitaakseen omaistensa asioita. Tilanne heijastuu aika myöden haitallisesti myös työelämään ja työvoiman saantiin. Siksi on tärkeää, että hyvinvointialueet pitävät riittävän määrän vanhusten ympärivuorokautisen hoidan paikkoja toiminnassa.

Työnantajat vastaavat työterveyshuollosta. Lakisääteinen työterveyshuolto ei kuitenkaan sisällä sairaanhoitoa ja usein palvelualojen työntekijöillä on vain lakisääteinen työterveyshuolto. Siksi hyvinvointialueiden järjestämä terveydenhuolto on heille keskeisessä asemassa. Se tarkoittaa, että moni työssäkäyvä tarvitsee sairaanhoidon palveluita läheltä kotia omasta lähimmästä perusterveydenhuollon toimipisteestä. Siksi esimerkiksi hoitoon ja lääkärille pääsy sairauslomatoimistuksen saamiseksi on pidettävänä helppona.

Ongelmiin on puututtava varhaisessa vaiheessa. Yhä useampi työkäinen saa sairauspäivärahaa mielenterveyshäiriöiden vuoksi. Mielenterveyden häiriöt ovat lisääntyneet erityisesti nuorilla ja nuorilla aikuisilla.

- ➔ Läheltä asuinpaikkaa on löydyttävä ongelmien ehkäisemiseksi ja terveyden edistämiseksi matalan kynnyksen helposti saavutettavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.
- ➔ Hyvinvointialueiden on kehitettävä etä- ja digivastaanottoja fyysisten terveysasemien rinnalle.
- ➔ Sosiaali- ja terveystieteiden palvelupisteiden aukioloaikoja on laajennettava nykyisestä. Hoitoon on päästävä, työajoista riippumatta.
- ➔ Lääkärille pääsy sairauslomatoimistuksen saamiseksi on pidettävä helppona.
- ➔ Vanhusten ympärivuorokautisen hoivan paikkoja on oltava tarvetta vastaavasti, sillä niiden puutteet heijastuvat myös työelämään.

Työttömien terveyspalveluilla luodaan parempia työllisyyspalveluita

TYÖTTÖMIEN TERVEYSPALVELUISSA tiivis yhteistyö työllisyysalueiden ja hyvinvointialueiden välillä on ratkaisevaa, jotta työttömät saavat tarvitsemansa terveyspalvelut ja heidän lakisääteiset oikeutensa toteutuvat yhdenvertaisesti. Yhteistyön avulla voidaan varmistaa, ettei työttömien terveydentila muodostu esteeksi työllistymiselle tai osallistumiselle työmarkkinoille.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä maksuttomien terveystarkastusten ja kuntoutuspalvelujen saatavuuteen. Vaikka lainsäädäntö velvoittaa niiden tarjoamiseen, käytännössä niiden saatavuus ei toteudu yhdenvertaisesti eri alueilla. Tämä asettaa osan työttömistä eriarvoiseen asemaan ja vaikeuttaa heidän työllistymistään. Pitkäaikaistyöttömille näiden palveluiden merkitys korostuu, sillä heidän terveydentilansa saattaa vaatia varhaista tukea ja ohjausta työelämään palaamiseksi. SAK:n kyselytutkimus vuodelta 2023 vahvistaa, että terveysongelmat ovat yksi merkittävimmistä työllistymisen esteistä. Hyvinvointialueiden on yhdessä kuntien kanssa huolehdittava siitä, että terveystarkastukset toteutuvat säännöllisesti ja johtavat konkreettisiin jatkotoimiin, kuten kuntoutukseen, terapiapalveluihin tai työkyvyn arviointiin.

PITKÄJÄNTEINEN JA ENNAKOIVA YHTEISTYÖ mahdollistaa toimintamallin, joka tukee työttömien terveyttä, työkykyä ja kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tämä ei ainoastaan paranna yksilöiden työllistymismahdollisuuksia, vaan myös tuottaa merkittäviä säästöjä kunnille. Kun työttömien terveyspalveluiden avulla edistetään heidän työkykyään, työllistymisen kautta syntyvät verotulot ja vähentyneet sosiaalimenot hyödyttävät koko yhteiskuntaa. Työttömien terveydenhuolto ja kuntoutus eivät ole vain inhimillinen velvollisuus, vaan myös taloudellisesti järkevä investointi.

- ➔ Hyvinvointialueiden on tehtävä tiiviisti yhteistyötä työllisyysalueiden ja kuntien kanssa, jotta työttömien terveydentila ei muodostu esteeksi työllistymiselle
- ➔ Hyvinvointialueiden on huolehdittava, että työttömät saavat lakisääteiset terveyspalvelut tasapuolisesti asuinalueesta riippumatta

Arkesi tärkeimmät vaalit

Arjen keskeisistä asioista päätetään kunta- ja aluevaltuustoissa

Yksityisillä palvelualoilla työskentelee noin 400 000 työntekijää. Meidän toimeentulomme epävarmuus korostaa toimivien peruspalvelujen merkitystä.

Me vaadimme

- vuorohoitoa vuorotyöläisten lapsille
- kohtuuhintaisia koteja ja viihtyisiä asuinympäristöjä
- toimivaa ja saavutettavaa joukkoliikennettä
- matkailusta elinvoimaa ja työpaikkoja
- riittävät ja saavutettavat terveys- ja sosiaalipalvelut kaikille
- kohtuullisuutta asiakas- ja palvelumaksuihin
- vastuullisia, laatua painottavia julkisia hankintoja.

pam.fi/vaalit

